
מספרות המחקר

Reviewed work(s):

Source: *Zion* / ציון, Vol. 2 (תשמ"ז), pp. 254-257

Published by: [Historical Society of Israel](#)

Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/70061923>

Accessed: 05/12/2011 15:06

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at
<http://www.jstor.org/page/info/about/policies/terms.jsp>

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Historical Society of Israel is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Zion* /.

<http://www.jstor.org>

מספרות המחקר

לספרו של חוקר ארץ ישראל הצרפתי ויקטור גרן, שהופיע בשנים 1869–1880. בכרך זה מתורגמים (ממהדורת פאריס 1880) פרקים 53–128, ובהם המשך תיאורו הגיאוגרפי, ההיסטורי והארכיאולוגי המפורט של הגליל. לספר מצורף מפתח לכל שבעת הכרכים.

כהונה ומלוכה, יחסי דת ומדינה בישראל ובעמי. עורכים: ישעיהו גפני, גבריאל מוצקין. ירושלים, מרכז זלמן שזר, תשמ"ז. 311 ע', מפתח.

קובץ מאמרים המבוסס על הרצאות שהושמעו בכנס השנתי השמיני להיסטוריה מטעם מרכז זלמן שזר, שנערך בקיץ תשמ"ג, והוקדש לדיון היסטורי ביחסי דת ומדינה בתולדות ישראל ובתולדות העמים. בספר כעשרים מאמרים, ובהם: דת ומדינה ביהודה בימי בית שני (ד' שוורץ); כהונה ומלוכה ביפאן (ב"ע שילוני); משבר הרפורמציה והשפעתו על יחסי כנסייה ומדינה (מ' הד); דפוסי מנהיגות חדשים בתקופת התלמוד (י' גפני); 'העת החדשה' ובעיית הסקולריזציה (י' אריאלי); המאבק בין דת למדינה במאה ה'י"ט (ג' מוצקין); לשאלת הדו־קיום בין חילוניים לדתיים בתנועה הציונית (י' גורני); יחסי דת ומדינה בראי הלאומיות היהודית (ש' אלמוג). במאמר הפותח את

אנטישמיות כברית המועצות, מבחר מאמרים ומסות. עורך: שמואל אטינגר. תל-אביב, הקיבוץ המאוחד, תשמ"ז. 237 ע'.

קובץ מאמרים זה, היוצא לאור מטעם המרכז לחקר ותיעוד יהדות מזרח אירופה, מוקדש לאנטישמיות הסובייטית. רוב המאמרים בקובץ הושמעו בהרצאות בשני כנסים, בירושלים ובפאריס, שעסקו בנושא זה. המחקרים מטפלים בשורשיה ההיסטוריים של האנטישמיות ובגילוייה השונים בחברה הסובייטית בשנים האחרונות. בין המאמרים: השורשים ההיסטוריים של האנטישמיות בברית המועצות (ש' אטינגר); התחייה הסלאו־פולית ועמדתה כלפי היהדות (ע' ליטווינוב); אנטי ציונות ואנטישמיות (ס"ג רות); תופעת הפאשיזם האינטלקטואלי במסד התרבות הסובייטי (מ' קגנסקאיה); התפתחויות חדשות באנטישמיות (י' דומאלסקי). לספר מצורפות קריקטורות אנטישמיות שהופיעו בעיתוני ברית המועצות.

ויקטור גרן, תיאור גיאוגרפי, היסטורי וארכיאולוגי של ארץ ישראל. כרך שביעי: הגליל (ב). תרגום: חיים בן עמרם. ירושלים, יד יצחק בן צבי, תשמ"ז. 332 ע', מפתח.

הכרך השביעי והאחרון במהדורה העברית

אולברייט), או חדירה איטית ושקטה של אוכלוסייה נודית למחצה והתבססותה באזורים בלתי מיושבים (אסכולת אלט). לפי מסקנת מחבר הספר מאששים הנתונים הארכיאולוגיים את הגישה השנייה, הטוענת כי בתהליך ההתנחלות חדרו קבוצות פסטוראליות לאזורים ההרריים וגיבשו בהדרגה ובאיטיות הכרה לאומית, דתית ואתנית. בספר משולבים איורים רבים ופי' רוט ממציא הסקרים הארכיאולוגיים.

אליהו פלדמן, יהודי רוסיה ב־1905 בעיני די' לומאט אנגלי ובעין מצלמתו. תל-אביב, אוניברסיטת תל-אביב, תשמ"ז. יא, 33 ע'.

בחוברת השישית של 'הרצאות בתולדות יהדות אירופה' מטעם הקתדרה על שם שפיגל של אוניברסיטת תל-אביב (בעריכת א' גרטנר), מפרסם פרופסור א' פלדמן את התזכיר המפורט על היהודים ברוסיה שחי' בר בשנת 1905 הנרי בומונט, איש שגרירות בריטניה ברוסיה. המסמך, המובא במקורו האנגלי, משמש מקור היסטורי חשוב למע' מדם המשפטי ולמצבם הכלכלי של היהודים, והוא נוגע בהיבטים נוספים של החיים בתחום המושב ובמלכות פולין בתקופה זו. לתזכיר היו מצורפים גם צילומים של יהודים בווארשה, בויטומיר ובאודסה, והם מובאים בחוברת. א' פלדמן הקדים לטקסט מבוא קצר, המתאר את הרקע לפרסום התזכיר ועומד על תוכנו.

יואל רבא, עולי ארץ ישראל בתיאורי נוסעים רוסיים. ירושלים, יד יצחק בן צבי, תשמ"ז. 320 ע', ביבל', מפתח, מפות.

הקיבוץ משרטט פרופסור ש' אטינגר קווים לתולדות המתח בין כהונה למלוכה בהיסטור' ריה היהודית מתקופת המלוכה ועד העת החדשה ומדינת ישראל.

ספר זכרון לנתן קאסוטו. ירושלים, קדם – יד ליקירינו מיסודם של צאצאי מ"ד קאסוטו, תשמ"ז. 112, 267 ע'.

בספר הזיכרון לנתן קאסוטו, רבה של קהילת פירנצה שניספה בשואה, אסופת מאמרים בעברית ובאיטלקית, העוסקים ברובם בסוגיית היהודים ועולם הרפואה. בין המאמרים: יהודים בעלי תואר דוקטור לרפואה אה מטעם אוניברסיטת פאדובה במאות ה'ט"ז-ה'י"ז (ד' קארפי); בנימין משער אריה – רופא ממנטובה במאה ה'י"ז (ש' קוטק וא' ענתי); ציונים וציונות באיטליה (א' סגרה); לימודי הרפואה של יהודה גונזאנא מרומא במאה ה'י"ח (ר' די סיני). בספר תמציות המאמרים בעברית ובאיטלקית וכן חומר ביוגרפי וביבליוגרפי לדמותו וליצירתו של נ' קאסוטו.

ישראל פינקלשטיין, הארכיאולוגיה של תקופת ההתנחלות והשופטים. תל-אביב, הקיבוץ המאוחד, החברה לחקירת ארץ ישראל ועתיקותיה, 1986. 356 ע', ביבל', מפתח.

במחקרו של י' פינקלשטיין מוארת בהרחבה סוגיית התנחלותם של שבטי ישראל בארץ ישראל במאות ה'א-ה'ב לפסה"נ. במוקד הספר השאלה השנויה במחלוקת של שחזור תהליך ההתנחלות: האם היה זה כיבוש צבאי אחיד תוך הרס הערים הכנעניות (אסכולת

היהודי, ה. עורך: יוסף הקר. ירושלים, יד יצחק בן צבי, תשמ"ז. 284, X ע'.

בכרך החמישי של 'שלם' מתפרסמים מחקרים ומקורות הנוגעים לסוגיות שונות בתולדות היישוב היהודי בארץ ישראל מימי הביניים ועד 'היישוב החדש'. בין המאמרים: ר' בונפיל עומד על המתוחות שבין מסורות ארץ ישראל ובכל באיטליה הדרומית; מ' בן-ששון סוקר את קשרי בני המגרב עם ארץ ישראל (המאות ה"ט-ה"א), ו' ברנאי בוחן את קשרי יהודי איזמיר עם ארץ ישראל (המאות ה"ז-ה"ח). מחקרו של א' מורגנ-שטרן חושף קשרים בין הפרושים למיסיונרים האנגלים בשנות העשרים והשלושים של המאה ה"ט, ומ' אידל עוסק במשיחיות בירושלים במאות ה"ז-ה"ז. בהיבט הדימוגראפי-היישובי של סנג'ק יפו דן י' בן אריה, ויחסי דת ו'קהילה' בתקופת העלייה הראשונה והשנייה נבדקים על ידי י' קניאל. בחלק התעודות מובאות בין השאר: קינה על הרג ביהודים בימי הרקליוס (ע' פליישר), דרשה של ר' שלמה אלקבץ (מ' פכטר) וקינה על מאורעות ירושלים בשנת 1542 (י' רצהבי).

Mordechai Breuer, *Jüdische Orthodoxie im Deutschen Reich 1871-1918*, Sozialgeschichte einer religiösen Minderheit. Frankfurt a. Main, Jüdischer Verlag Bei Athenäum, 1986

דרכה ההיסטורית של החברה היהודית האורתודוקסית בגרמניה משנת 1871 ועד סיום מלחמת העולם הראשונה נבחנת במחקרו המקיף של מ' ברויאר. הספר מעלה

בספר ארבעה-עשר תיאורי מסע שחיברו צליינים, דיפלומטים ונוסעים רוסים, שביקר בארץ ישראל מראשית המאה ה"ב ועד לסוף המאה ה"ז. החיבורים תורגמו כאן לראשונה לעברית מן המקור הרוסי על ידי י' רבא, והם משמשים מקור היסטורי חשוב לתולדות ארץ ישראל כמו גם להיבטים שונים של ההיסטוריה הרוסית. במבוא ובסיכום עומד המחבר על המאפיינים של תיאורי המסע הרוסיים ועל התמורות שחלו בהם. לכל אחד מן הטקסטים מצורפת הקדמה המתארת את הרקע ההיסטורי למסעו של הנוסע, את דמותו, את אופי יצירתו ומבנה, וכן את תולדות פרסום המקור.

שורשים במזרח, קבצים לחקר התנועה הציונית והחלוצית בארצות האסלאם, א. תל-אביב, יד טבנקין, הקיבוץ המאוחד, תשמ"ז. 478 ע'.

קובץ ראשון למחקר ולתיעוד היוצא לאור מטעם המכון לחקר התנועה הציונית והחלוצית בארצות המזרח ביד טבנקין. המאמרים המופיעים בקובץ מאירים סוגיות הקשורות לאמנסיפאציה של היהודים באלג'יריה וב-תוניס (מאמריהם של ר' אילן, י' אברהמי וג' כרמי), לגזירות החינוך נגד היהודים באלג'יריה (א"ק ואט) ולציונות במזרח-השליחים, תנועת הנוער החלוצית בצפון אפריקה, ההעפלה ומבצע 'מוראל' במארוקו (ש' ברד, ח' אברהמי, א' בן-חיים, כ' קסטל, ד' ליטמן וג' ליטמן). את הקובץ מסיים מחקר של ס' ביז'אוי וא' אגוזי, הבוחן את עדתיותם של חברי הקיבוצים המזרחיים.

שלם, מחקרים בתולדות ארץ ישראל ויישובה

שנתפרסמו בכמות שונות ועניינם יהודים ויהדות בעידן האמנסיפאציה והלאומיות היהודית. המחבר מבקש להציג את המורכבות הדיאלקטית של הזיקה בין אמנסיפאציה לאוטואמנסיפאציה. למרות שבדרך כלל נהוג לראותן כבאות בסדר כרונולוגי, הרי שמצד אחד, עוד בעידן האמנסיפאציה, היו 'מבשרי ציונות' שלא נקטו עמדה של אכזבה מאמנסיפאציה, ומצד שני, בעידן הציוני לא נדחתה האמנסיפאציה מכל וכול, משום שמשמעותה של הציונות היתה גם טרנספורמאציה מהחברה המסורתית למודרנית. בין המאמרים בספר: יהודים ויהדות במאה הי"ט; הדת ככוח מאחד ומהלך ההיסטוריה היהודית המודרנית; האוטופיה היהודית-הגרמנית של אמנסיפאציה חברתית; התנועה הלאומית היהודית; מבשרי הציונות; ישראל והמשיח.

את הדיאלמות שהתעוררו לנוכח אתגרי העולם המודרני והניסיונות להתמודד עמן בדרך שנעה בין הסתגלות להסתגרות. בין הנושאים הנדונים בספר: מאפייניה החברתיים של האורתודוקסיה הגרמנית, יחסה לתרבות הגרמנית, מערכת החינוך, הספרות, האמנות, העיתונות ומדעי היהדות. כמו כן מוארים כיווני התפתחותה של האורתודוקסיה ברייך הגרמני עד מלחמת העולם השנייה. המחקר מבוסס על תיעוד עשיר, הכולל גם ראיונות בעל פה.

Jacob Katz, *Jewish Emancipation and Self-Emancipation*. Philadelphia, The Jewish Publication Society, 1986. 179 pp., index

אסופת מאמרים של פרופסור יעקב כ"ץ